

Қазақстанда және әлемде көптілді білім беру ортасын қалыптастыру: жүзеге асырудың нәтижелері мен мәселелері

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік
семинар материалдарының жинағы

***Қазақстанда және әлемде
көптілді білім беру ортасын
қалыптастыру: жүзеге
асырудың нәтижелері мен
мәселелері***

*Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар
материалдарының жинағы*

Нұр-Сұлтан – 2022

ӘОЖ
КБЖ
Қ

Рецензенттер:

Исина Г.И., филология ғылымдарының докторы, Қарағанды Е.Бөкетов ат. Университетінің профессоры

Загатова С.Б., филология ғылымдарының кандидаты, Еуразия гуманитарлық институтының профессоры

Қазақстанда және әлемде көптілді білім беру ортасын қалыптастыру: жүзеге асырудың қиындықтары мен аспектілері. Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдарының жинағы. - Ғылыми ред. Ф.ғ.д., профессор А.Е.Бижкенова. - Нұр-Сұлтан: ЖК «Булатов А.Ж.», 2022.- 135 б.

ISBN

Семинар Л.Н.Гумилев ат. Еуразия Ұлттық университетінің ғылыми декадасы шеңберінде, сонымен қатар Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА базасынды іске асырылатын ҚР ҒБМ «Білім және ғылым жүйесінің ғылыми модернизациясының негіздері» (2021-2023) атты жобалық-мақсаттық қаржыландыруының тақырыптық жоспарына сәйкес өткізілді, рег. OR11466474

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдарының жинағына семинар қатысушылардың баяндамалары кірді. Мәтіндер авторлық стилінде сақталыңған. Орфографиялық және грамматикалық жағынан түзету жасалған жоқ.

Жинақ көптілді зерттеп жүрген мамандарға және білім алушыларға көзделген.

Құрметті оқырмандар!

Сіздердің назарларыңызға *Қазақстанда және әлемде көптілді білім беру ортасын қалыптастыру: жүзеге асырудың нәтижелері мен мәселелері* атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік семинар материалдарының жинағы ұсынып отыр.

Семинар Еуразия ұлттық университетінің шетел филологиясы кафедрасының ұйымдастыруымен 2022 ж. 13 сәуірінде өткізілді. Халықаралық қатысушылардың ішінде Башқұрт мемлекеттік Ақмұлла атындағы педагогикалық университеті мен қатар Солтүстік-Батыс Федералды Аммосов атындағы университеттер бар.

Семинар тақырыбының маңыздылығына күмән жоқ, үш тілдік білім беру бағыты нақты назар талап ететін, еліміздің және әлем деңгейіндегі жалпы білім беру саласының маңыздығын көтеретін сұрақтардың бірі.

Өз еліміздің тіл саясатындағы қазақ тілді одан сайын дамыту, қазақша тілдік кеңістіктің өрісін кеңейту, басқа тілдерге жағдай жасату, жас өспірімдердің тілдік білімдерін қолдану деңгейіне жеткізу – осы және тағы да басқа сұрақтар әлі де өзінің дұрыс шешімін табуда.

Беріліп отырған жинақта семинар қатысушылардың жеке ойымен қатар жалпы Қазақстандағы және әлемдегі білім ошақтарында атқарылып жатқан жұмыстары, жаңалықтары мен жетістіктерімен қатар қиындықтары көрсетілген.

Жинақ мамандарға және білім алушыларға пайдалы болады деп сенеміз.

МАЗМҰНЫ

Біжкенова А.Е., Базарбекова Ж.Н. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТІЛДЕРДІҢ ҮШТҰҒЫРЛЫҒЫ САЯСАТЫ - ОЗЫҚ БІЛІМ ҮЛГІСІНІҢ КӨРІНІСІ.....	6
Булатбаева К.Н. КАК ОБНОВЛЯТЬ СОДЕРЖАНИЕ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	17
Буркова Т.А. ПОЛИКУЛЬТУРНАЯ И/ЛИ ПОЛИЛИНГВАЛЬНАЯ ЛИЧНОСТЬ?.....	20
Дербишева З.К. ОПЫТ МНОГОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОЛИКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ КЫРГЫЗСТАНА.....	24
Китибаева А.К. ПРОБЛЕМЫ ИНТЕГРИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ.....	28
Находкина А.А. ЯКУТСКИЙ ЭПОС ОЛОНХО НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ.....	32
Aminova L.A. CONVERGENCE STRATEGIES: POLITENESS STRATEGY IN ENGLISH AND RUSSIAN LINGUOCULTUROLOGY.....	37
Анафинова М.Л., Дюсембаева И. Т. ЕЛ ИМИДЖІҢ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ВЕРБАЛДЫ ТӘСІЛДЕРІНІҢ ЛИНГВО-ПРАГМАТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	41
Анафинова М. Л., Нагашибаева Г. М АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ БАСПАСӨЗІНДЕГІ ЭВФЕМИЗМДЕРДІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТІК СИПАТЫ.....	47
Ахметова Г.С. ЛЕКСИКАЛЫҚ КҮЗІРЕТТІЛІКТІ ДАМУДЫҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	53
Булегенова И.Б., Г.К.Кенжетева ҚУАНЫШ ЭМОЦИЯСЫНЫҢ ТІЛДЕ БЕРІЛУІ.....	58
Гиберт О.С. ИМЯ СОБСТВЕННОЕ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ..	63
Буркова Т.А., Г.А. Дистанова ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ И ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ ФОЛЬКЛОРНЫХ ТЕКСТОВ, СОДЕРЖАЩИХ ТОПОНИМ (НА ПРИМЕРЕ НЕМЕЦКИХ ЛЕГЕНД И ПРЕДАНИЙ).....	67

Елеш А.Т. MYTHS AS A SOURCE OF THE FORMATION OF A PATRIOTIC PERSONALITY.....	72
Zhambylkyzy M., Yergalymova Z.Y. DEVELOPING COLLOCATIONAL COMPETENCE OF STUDENTS WITH THE HELP OF CORPORA IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE.....	78
Ксанова Д.М. ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ТЕРМИНЫ В СТРУКТУРЕ ГИДРОНИМОВ КАЗАХСТАНА И США.....	86
Куантаева Д.А. ИРОНИЧНОСТЬ КАК ЧЕРТА АНГЛИЙСКОГО КОММУНИКАТИВНОГО СТИЛЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕЛЕВИЗИОННЫХ ПЕРЕДАЧ ВВС).....	92
Липустина О.М. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВЫХ И НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В СВЕТЕ ТРЕБОВАНИЙ НОВЫХ СТАНДАРТОВ ОБУЧЕНИЯ.....	96
Мусина Р.Р. СТРАТЕГИИ ПЕРЕВОДА НАЗВАНИЙ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ФИЛЬМОВ НА НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК.....	100
Нуркенова Г.А., Дуйсекова А.А. ЗАГОЛОВОК В ПОЛИТИЧЕСКОМ ГАЗЕТНОМ ДИСКУРСЕ: ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	104
Оспанова А.Б. ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИЯЗЫЧНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В КАЗАХСТАНЕ И МИРЕ: ВЫЗОВЫ И АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ.....	111
Рысбек Ж.Қ., Бижкенова А.Е. ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ КӨП ҚҰРАМДЫ ТЕРМИН СӨЗДЕР.....	114
Сәрсембай С.Б. ҚАЗАҚСТАНДА ЖӘНЕ ӘЛЕМДЕ КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ: ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ АСПЕКТІЛЕРІ МЕН КЕДЕРГІЛЕРІ.....	119
Tlepbergen D. THE ROLE OF TRANSLANGUAGING IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	125
Turganbekova A.M., Syzdykbayeva A.A. THE CONCEPT OF MILK IN THE KAZAKH AND ENGLISH LINGUISTIC PICTURES OF THE WORLD.....	130

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТІЛДЕРДІҢ ҮШТҰҒЫРЛЫҒЫ САЯСАТЫ - ОЗЫҚ БІЛІМ ҮЛГІСІНІҢ КӨРІНІСІ

Біжкенова А.Е.,

*Филология ғылымдарының докторы, профессор, шетел филологиясы
кафедрасының меңгерушісі*

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан

Базарбекова Ж.Н.

*Педагогика ғылымдарының кандидаты, шетел филологиясы
кафедрасының аға оқытушысы*

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан

Білім беру жүйесіндегі тілдердің алатын орны туралы мәселе бүгінгі таңда кең байтақ ғаламның әрбір бұрышында орын алып отырған келелі мәселелердің бірі болып табылады. Қазіргі заманда тілдің маңызы артып отырғаны сөзсіз. Сонымен, біз бәріміз тұлғааралық қарым-қатынасқа түсеміз, тіл мен мәдениет құралдарын пайдалана отырып, бір-бірімізбен араласамыз.

Арнайы әдебиеттерде тілдерді білу еңбек нарығындағы «қызметкерлердің зияткерлік капиталының маңызды құрамдас бөлігі» ретінде анықталады, ол үш деңгейде өлшенетін құндылық категориясы ретінде танылады:

- мемлекеттік құндылық;
- қоғамдық құндылық;
- жеке құндылық [1, 112 б.].

Бұған күмән келтіре алмаймыз, себебі қазіргі тілдер саласындағы білім адамды дамыған тұлғаға айналдырады, оның әлеуметтік және экономикалық бостандығын ұлғайтады. Жаңа концептуалды негіздер аясында заманауи тілдік білім беру «адамды қоршаған ортасымен ақпараттық диалогты үнемі жаңартып отыруға қабілетті, ұтқыр ететін және іс-әрекетінде шекету болдырмайтын ерекше жеке бас қасиеттермен» анықталады [2, б. 36].

Ең алдымен, тілдік білім беруде білім берудің мазмұндық құрамдастарының бірін құрайтын құзіреттіліктерді меңгеру туралы сөз болып отыр. Тілдік құзіреттілік дегеніміз күнделікті немесе кәсіби маңызды жағдайларда меңгерген білімді, дағды және практикалық тәжірибені пайдалана білу болып табылады. Құзыреттілік тілді меңгерудің белгілі бір деңгейін сипаттайды.

Кәсіби маңызды құзыреттіліктерді дамыту жоғары оқу орнының түлегіне, мысалы, табиғи тіл құралдарымен берілген кәсіби ақпаратты қамтитын, оның ішінде хабарламаларды (мәтіндерді) қабылдау, түсіну және жаңғырту, мұндай ақпаратты жадта сақтау және оны ойлау процестері барысында өңдеу қабілетін қамтамасыз ететін тұлғаның сапасы секілді кәсіби

тілдік құзыреттілігін дамытуға мүмкіндік береді. Тілдік дайындық кем дегенде бір-бірімен байланысты үш құзыретті қалыптастыруды көздейді: тілдік (немесе лингвистикалық), сөйлеу және коммуникативтік.

Тілдік тұлғаның тілдік қабілеттерін дамытудың «коммуникативтік құзыреттілік» деп аталатын орталық концепциясын 1972 жылы антрополог Дель Химос ұсынған. Ол бұл терминді «сөйлеушінің (білім алушының) формальды лингвистикалық, социопрагматикалық, психолингвистикалық, әлеуметтік-мәдени және практикалық білімі, сонымен қатар осыған негізделген тілді қарым-қатынаста қолдана білу» деп түсінді [3, 18 б.].

Сонымен бірге, осы тұрғыдан алғанда неміс лингводидакты Ф.Вайнерт пен француз психологы Ле Ботерфтің пікірлері де қызықты болып табылады, Франц Вайнерт құзыреттіліктерді белгілі бір мәселелерді шешуге арналған танымдық қабілеттер мен дағдылар, сондай-ақ басқа өзгермелі жағдайларда осы шешімдерді сәтті және жауапкершілікпен пайдалану қабілеті мен дайындығы бар немесе иеленетін құзыреттер деп түсінеді. Ғалымның мәселені шешу қабілетіне назар аударуы оның еңбектерінде жеткілікті түрде негізделеді. Ол когнитивтік, мотивациялық, ерікті және әлеуметтік атрибуттарды тартады. К.Шредер мен Б.Тештің пікірінше, педагогика мен лингводидактика позицияларынан кешенді түрде әртүрлі атрибуттардың үйлесуі «құзыреттілік» ұғымының анықтамасын ерекше тартымды етеді [сол жерде].

Ле Ботерф іс-әрекетке және мәселені шешуге бағдарлай отырып, құзыреттілік тұжырымдамасында бастапқы ұстанымында қалғанымен, келесі ерекшеліктерді де жоққа шығармайды. Егер құзыреттілік әрекет құзыреттілігі болса (*savoir agir*), яғни, мәселені шешуге арналған ресурстар жиынтығымен бірге (білім, қабылдау, қарым-қатынас, ой қорыту) осы мәнмәтіннің шарттарымен қамтылған интеграциялық, жұмылдыру және беру секілді қасиеттер жиынтығы болса, онда құзыреттілік ресурстардың көлемінен емес, ресурстарды жұмылдырудан тұрады. Құзыреттілік дегеніміз жұмылдыру құзыреті (*savoir mobiliser*) болып табылады. [3, 19 б. цитата келтірілген].

Құзыреттіліктерді түсінудің еуропалық шеңбері келесідей: Құзыреттілік дегеніміз адамға белгілі бір әрекеттерді орындауға мүмкіндік беретін білім, қабілет, жеке дағдылар мен жалпы танымдық қабілеттердің жиынтығы болып табылады. Жалпы құзыреттер тілге тән емес, олар іс-әрекеттің барлық түрлеріне қатысты, бірақ коммуникативтік белсенділік кезінде адамның сөйлеу әрекетіне тілдік құралдардың көмегімен ықпал етеді. (Еуропалық кеңес 2001, 21 б.).

Тілдік білімнің өзектілігі және қажетті құзыреттіліктерді меңгеру осылайша ешқашан жоғалмайды, себебі бұл іс жүзінде шексіз процесс болып табылады. Бір тіл мен мәдениетті білу әрқашан басқа тіл мен мәдениетті білумен толықтырылуы мүмкін. Және бұл шексіз процесс және өмір бойы білім алу дегенді білдіреді.

«Тілдердің үштұғырлығы» мәдени жобасын әзірлеу басталғаннан бері көп нәрсе жасалды, бұл тақырып бірнеше рет әртүрлі деңгейдегі талқылау нысанасына айналды, сонымен қатар 2025 жылға дейінгі білім беруді дамыту тұжырымдамасына және Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың ұзақ мерзімді мемлекеттік бағдарламасына (2010-2020, 2020-2025 жж.) негізі болып табылады. Көріп отырғанымыздай, тақырып ерекше өзектілігіне байланысты күн тәртібінен көп жылдар бойы түспей келеді.

Бүгінгі таңда мемлекеттік тіл саясатының түпкі мақсаты, тіл бағдарламаларын жүзеге асыру бойынша атқарылып жатқан барлық қадамдар, ең алдымен, тіл мәдениетін сақтауға, жан-жақты дамытуға және мемлекеттік тілді белсенді пайдалануға бағытталған құндылық бағдарларға негізделген бірыңғай және біртұтас тілдік кеңістікті қалыптастыру болуы тиіс екені айқын болып отыр. Қазақ тілі айналасында тиіс. Қазақ тілінің дамуы мен нығаюына қамқорлық жасау халық ағарту ісінің алдында тұрған бірінші кезектегі міндеттердің бірі. Мұндағы мәселе жас ұрпақтың бойында терең патриоттық сезімді ояту, туған өлкенің тарихын, мәдениетін, ұлттық ерекшеліктерін тіл арқылы зерделеуге және ауқымды тілдік құзыреттіліктерді меңгеруге деген құштарлықты қалыптастыру.

Біздің республиканың әрбір азаматы қазақ тіліне деген сыртқы және ішкі қажеттілікті сезініп, оқуға деген тұрақты иммунитетке ие болып, жаңа білім алуға дайын болуы қажет. Қазақстандықтардың қазақ тілінде сөйлеуге, көшеде, жұмыста, үйдегі достарымен, туған-туыстарымен мемлекеттік тілде сөйлесуге деген ұмтылысын ынталандырып, қолдау керек.

Білімді, оның ішінде лингвистикалық білімнің негізін қалаушы басты орын – жалпы білім беретін орта мектеп екені сөзсіз. Бүгінгі таңда елімізде мемлекеттік тілді қолдау шараларының күшейтілуіне байланысты жалпы білім беретін мектептерде қазақ тілін оқытудың жағдайы түбегейлі өзгерді. Қазақстан тәуелсіздік алған жылдар ішінде қазақ мектептерінің саны айтарлықтай өскенін айту керек. Мәселен, 1991 жылдан бері қазақ тілінде оқытатын мектептер саны 965-ке өсті. Қазір олардың көпшілігі Түркістан облысында – 695, Алматыда – 438, Шығыс Қазақстанда – 336. Білім және ғылым министрі А. Аймағамбетовтың сөзіне сүйенсек, Қазақстанда бүгінде қазақ тілінде оқытатын мектептердің шамамен 75 пайызы, орыс тілінде оқытатын мектептердің 25 пайызы бар.

Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері қазақ тілінде оқытатын балалардың саны 32%-дан 66%-ға өсті. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің мәліметінше, 2 173 141 қазақ ұлтының баласы ана тілінде білім алады, бұл қазақ оқушыларының жалпы санының 85 пайызын құрайды. Елімізде барлығы 2 223 455 бала мемлекеттік тілде білім алуда. Білім және ғылым министрлігі Қазақстанда мемлекеттік тілде білім алатын қазақ емес балалардың үлесі артқанын атап өтті. Өткен жылы 50 мыңнан астам өзге ұлт

өкілдері қазақ тілінде орта білім алды. Бес жылдың ішінде олардың саны 20 мыңға артты.

Олай болса, О.Б.Алтынбекова айтқандай, «мемлекеттік қазақ тілінің пайдасына тілдің ауқымды ығысуы» [5] орын алып жатыр, мұнымен келіспеу мүмкін емес. Дегенмен, мемлекеттік тілдің функционалдық мүмкіндіктерін жетілдіру қарқынының іркілісі де жоқ емес. Олай дейтініміз, Қазақстанда әлі де орыс тілді және аралас мектептер басым өңірлер бар. Мәселен, орыс тілді мектептердің саны бойынша Солтүстік Қазақстан облысы – 259 мектеп, Қостанай – 257 және Ақмола – 177 көш бастап тұр. Аралас тілде оқытатын мектептердің көпшілігі Алматы – 306, Ақмола – 215, Түркістан облысында – 192. Ғаламтор деректеріне сүйенсек, 2021 оқу жылында Солтүстік Қазақстан облысында 8 мыңнан астам оқушының 21 пайызы ғана қазақ сыныбына барады, Петропавлда алты қазақ, 31 орыс мектебі бар.

Көріп отырғанымыздай, қазақ тілінің негізгі оқыту тілі ретіндегі позицияларының айтарлықтай нығаюына қарамастан, жалпы алғанда, елімізде өңірлік тұрғыдан белгілі бір теңгерімсіздік байқалады. Орта білім беру деңгейіндегі оқыту тілдерінің мұндай аралас көрінісі елімізде мемлекеттік тілді біркелкі дамыту үшін одан әрі қарқынды жұмыс қажет екенін айқын көрсетеді.

Енді үштілділік мәселесінің екінші жартысына көшейік. Үш тілдің өзі көптілділік болып табылады. Көптілділік заманауи мемлекеттердің басым сипаты болып қала береді. Қазіргі жаһандық үдерістер жағдайында «бір мемлекет – бір тіл» қағидасын өмірге енгізу іс жүзінде мүмкін емес. Осыған сәйкес мемлекеттер арасындағы шекаралар ашылған дәуірдегі қоғам дамуының біртекті немесе монолингвистикалық моделі әлемде басыңқылыққа ие емес.

XXI ғасырды ЮНЕСКО полиглоттар ғасыры деп жариялады. Ана тілін және басқа да бірнеше тілдерді білу уақыт талабына айналып қана қойған жоқ, ол бүгінгі таңда адамның кәсіби даму процесінде маңызды мақсатты бағдарға айналуға. Қостілділік, тіпті көптілділік заманауи әлемдегі тілдік жағдай үшін таң қалдырмайтын құбылыс, керісінше, соған деген ұмтылысты күшейтетін жағдай болып отыр.

Көптілділікке жаһандық ұмтылыс байқалатын осы тұста қазақстандық ішкі тілдік жағдай осы сыртқы сын-қатерлермен үйлеседі. Жоғарыда айтылып кеткендей, Қазақстанның тілдік кеңістігі қазақ тілінің төңірегінде құрылуы тиіс. Мемлекеттік тілді терең білумен бірге, елде «Қазақстанды... дүние жүзінде халқы үш тілді қолданатын жоғары білімді ел ретінде...» қабылданатындай жағдай жасау қажет. Ақпарат көздеріне сүйенсек, еліміздің аумағында 120-дан астам ұлт өкілдері тұрады. Түрлі этнос өкілдері тату-тәтті, келісімді өмір сүріп жатыр. Бір-бірінің мәдениетінің ерекшеліктерін біледі, тілдерді меңгерген. Көрші тұратын орыс, кәріс, неміс, татар, ингуш сынды ұлт өкілдерінің қазақ тілінде еркін сөйлесуі ғажап емес. Мұның бәрі өмірде бар және қазақ қоғамының бейнесін құрайды. Мәдениетаралық толеранттылықты

дамытудың өзектілігі Қазақстанда жоғарыда айтылғандай көптілді кеңістікті қалыптастыру қажеттілігімен байланысты. Өзге халықтың тілін білу – оның мүддесінің жартылай өкілі болу және екі халықтың арасындағы әлеуметтік-мәдени делдал болу деген сөз. Тілдерді білу – бейбітшілік процесінің заманауи тұтқасы, ол мәдениетаралық коммуникацияны дамытуға, бейбітшілік пен жалпы адамзат үйіндегі жасампаздыққа әкеледі. Мәдениетаралық толеранттылықты дамытудың өзектілігі Қазақстанда жоғарыда айтылғандай көптілді кеңістікті қалыптастыру қажеттілігімен байланысты.

Еліміздегі әрбір шағын ұлттың өзіндік этникалық мәдениеті, болмысы, тілі бар. Мұның барлығы этностың өзіндік ерекшеліктері болып табылады. Әйтпесе, этнос өзінің дербестігін жоғалтып, жалпы ортаға сіңісіп кетеді. Бұл адамзат тарихында бір емес бірнеше рет орын алған, тіпті тілдің жойылу жағдайына әкелген белгілі деректер. Келт, алеут, манси, изориан және басқа әлемде жойылып бара жатқан тілдерді еске түсірейік.

Қазақстан аумағындағы барлық этникалық тілдердің сақталуына және зерттелуіне құқығы бар. Бұған Қазақстан Республикасындағы Тілдер туралы Заң (2007 ж.) кепілдік береді, ол мемлекеттік қазақ тілімен қатар Қазақстанның, әсіресе қандай да бір тілде сөйлейтін тұрғындардың жинақы тұратын жерлерінде барлық басқа халық тілдерінің орыс тілімен бірге даму мен белсенді қызмет етудегі теңдігін реттейді. Елімізде осылайша тілдерді үйренуге және таратуға жағдай жасалған. Білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде көптілді білім берудің өзектілігі мәдени, әлеуметтік, саяси және экономикалық салалардағы интеграцияның жалпы әлемдік тенденциясымен, ал қазақстандық білім беру кеңістігінде қоғамның көпмәдениеттілігімен де анықталады. Көпмәдениетті білім берудің көптілді моделін жүзеге асыру ана тілін сақтау және дамытуға, сонымен қатар көп этникалық мемлекеттің табиғи көп мәдениетті негізін де сақтап қалуға бағытталған.

Білім берудің үштілділік моделін мектептер Қазақстан халқының негізгі тілі ретінде мемлекеттік тілді дамыту, орыс тілін ұлтаралық қатынас тілі ретінде қолдау және ағылшын тілін оқыту мүмкіндіктеріне халықаралық деңгейде қолжетімділікті қамтамасыз ететін құрал ретінде түсінеді. Үш тілде білім беру қазақ, орыс, ағылшын тілдерінің жеке пән ретінде ғана оқытылып қоймай, тілдік емес пәндерді меңгеру құралы ретінде пайдаланылуы тілдің дамуына, мазмұнын меңгеруге ықпал ететіндігін көрсетеді. Мысалы, Қазақстан тарихын қазақ тілінде, ал дүниежүзілік тарих орыс тілінде оқытылуы тиіс. 2019-2020 оқу жылынан бастап 10-11 сынып оқушылары химия, физика, биология және информатика пәндерін ағылшын тілінде оқи бастады, үштілді білім беруді ынталандыру жөніндегі іс-шаралар жоспарына (Қазақстан Республикасы Мемлекеттік хатшысының 2015 жылғы 30 қазандағы № 11 Жарлығымен бекітілген) және үш тілде білім беруді дамытудың 2015-2020 жылдарға арналған Жол картасына сәйкес, 5 және 6-сынып оқушылары үшін «Информатика» және «Жаратылыстану» сияқты

пәндер бойынша терминологияны ағылшын тілінде оқыту жекелеген мектептерде, мысалы, Назарбаев Зияткерлік мектептерінде ұсынылады. 2016 жылдан бастап МЖМБС пәндердің кемінде 20%-ын екінші тілде (қазақ/орыс тілінде), кемінде 30%-ын ағылшын тілінде, 50%-ын негізгі оқыту тілінде оқытуды қарастырады.

Сапалы түрде жүргізілсе, мұндай оқытудың пайдасы мол екені анық. Пәндерді қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде бір мезгілде қатар оқу қосымша ақпаратқа қолжетімділікті кеңейтуге, жаңа көзқарастарға, басқа мәдениеттерді тереңірек түсінуге ықпал етеді. Жасалған үштілді ортаның арқасында оқушылардың әлеуеті артады, икемділік, сыни және шығармашылық ойлау, мәдениетаралық ынтымақтастық, өзін және басқаларды құрметтеу, тіл үйренуге деген құштарлық пен қажетті дағдылар қалыптасады.

Бұл модель қазақ тілін меңгерудің жоғары пайызына әлі жетпеген, ал ағылшын тілі түлектердің білім қорындағы шекті санатқа жататын өтпелі кезеңде тиімді. Бұл модельді белсендіру себептерінің бірі әртүрлі тілдік базасы бар мектептердің, соның ішінде ұлттық азшылық тілдерінде оқитын мектептердің айтарлықтай көп болуы болып табылады. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің мәліметі бойынша, 2020/2021 оқу жылында елімізде бар болғаны 6957 мектеп жұмыс істеді, оның ішінде 1160 (16,6%) – орыс және қазақ тілдерінде оқытатын мектеп, 2047 (29,4%) - аралас тілдерде, 17 мектепте оқыту өзбек және ұйғыр тілдерінде жүргізілді [7].

Қазақ және орыс тілдерін белсенді түрде оқытуды қолдау 2008 жылы жоғары оқу орындарына түсу үшін ұлттық бірыңғай тестілеуді (ҰБТ) тапсыру үшін міндетті пәндерге орыс тілінде оқытатын мектептер үшін қазақ тілі, қазақ тілінде оқытатын мектептер үшін қазақ тілі қазақ тілі қосылған кезде басталды. О.Б.Алтынбекова атап өткендей, 2015 жылы орыс мектептерінің түлектері қазақ тілінен тест тапсыру кезінде орта есеппен 25 балдан 18,40 (73%) жинаса, орыс тіліндегі қазақ мектептерінің түлектері мүмкін болатын 25 балдан 14,72 балл (59) жинады. %). Бұдан ғалым, жалпы алғанда, мемлекеттік тілді меңгеру үдерісінде үлкен жетістіктер бар деген тұжырым жасайды [4]. Осыдан бірнеше жыл бұрын жасалған тұжырымдар мен болжамдардың дәлелі ретінде келесі деректерді келтіруге болады: 2020 жылы мектеп бітірушілердің 75,1 пайызы ҰБТ-ны қазақ тілінде тапсырды,

Ресми дереккөздерде (newtimes.kz) атап өтілгендей, орыс тілі академиялық пән ретінде барлық мектептерде, оның ішінде оқу процесі мемлекеттік тілде жүретін мектептерде 1-11-сыныптар аралығында оқытылады. Демек, үш тілде білім беру бағдарламасының Қазақстандағы қайшылықты емес екенін және оның негізгі тұжырымдамасына сай қызмет атқаратынын аңғару қиын емес.

Ал тұжырымдаманың негізгі идеясы ішкі және сыртқы еңбек нарығында диалог жүргізуге дайын, орыс және ағылшын тілдерін жеткілікті меңгере отырып, мемлекеттік тілді өзінің дүниетанымын және әлеуметтік

құндылықтарға деген ұмтылысын білдіру үшін қажетті деңгейде меңгерген үйлесімді тілдік тұлғаны қалыптастыру болып көрінеді. Бала жастайынан отбасылық ортада бойына сіңіретін ана ұлт тілдерін білуі қажеттігін естен шығармау керекпіз.

Бұл жағдайда бір тілдің шеңберінен шығатын тілдік дағдылары бар заманауи тілдік тұлғаның қалыптасып келе жатқанына куә болып отырмыз. Көптілді тұлға - бұл адамның сөйлеу әрекеттерін орындауға, үш немесе одан да көп тілде мәлімдемелер мен мәтіндерді құруға және қабылдауға дайындығы мен қабілеті тұрғысынан қарастырылатын тұлғаның үлгісі. Бір сөзбен айтқанда, әртүрлі тілдерде сөйлейтін, түсінетін және әртүрлі қарым-қатынас жағдайында қолдануды білетін адамды көптілді деп атауға болады.

Көптілді тұлғаның лингвистикалық құзіреттілігі – тілдік білім жүйесін меңгеру, тілдердің ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтай білу, тілдердің қызмет ету механизмдерін түсіну.

Екінші жағынан, бұл құзіреттілік жаңа тілдерді табысты өз бетінше меңгерудің негізіне айналады, сондықтан лингвистикалық құзіреттілікті тек тілдерді білу ғана емес, оны меңгеру қабілеті ретінде де қарастыруға болады.

Сонымен, үш тілді оқытудың басты мақсаты – күнделікті әлеуметтік, кәсіби және тілдік қызмет пен мәдениетаралық қарым-қатынас жағдайында оның табысты қызмет етуіне мүмкіндік беретін ақпараттық, коммуникативті және интеллектуалдық қабілеттері мен құзыреттері бар көпмәдениетті көптілді тұлғаны қалыптастыру.

Толыққанды тілдік тұлғаны қалыптастыру үшін белгілі бір шарттар қажет. Келесі әрекеттер алгоритмі білім беру қызметінде қажетті нәтижелерге әкеліп, біздің елімізде үштілді білім беруді дамыту және тарату тұжырымдамасының негізін құрауы тиіс:

1. Білім беру стандарттары негізінде деңгейлер бойынша білім беру мазмұнын анықтау (орта білім: бастауыш, негізгі, мамандандырылған мектеп, орта білімнен кейінгі: колледждер, жоғары оқу орындары)

2. Тілдерді оқытудың тиімді әдістерінің жүйесін анықтау

3. Оқу процесін заманауи оқу-әдістемелік ресурстармен (оқулықтар, сөздіктер, дискілер, мультимедиялық бағдарламалар, платформалар, қосымшалар және т.б.) қамтамасыз ету.

4. Оқытудың материалдық-техникалық базасын жабдықтау (лингафондық зертханалар, құлаққаптар, компьютерлер, интерактивті тақталар, проекторлар және т.б.)

5. Сапалы мұғалімдер мен педагогикалық ұжымды іріктеу.

Енді жоғарыда аталған параметрлердің әрқайсысына толығырақ тоқталайық, бұл шын мәнінде тұжырымдаманың негізгі ережесі болып табылады. Лингвистикалық білімді жүзеге асыру үшін осы жағдайлардың барлығының болуы қазақ, орыс және шет тілдерінде коммуникативті

дағдылары бар жан-жақты тұлғаны қалыптастыруға ықпал етеді. Әрбір жеке параметр мұқият зерттеуді және талдауды қажет етеді.

Олай болса, білім мазмұнына тоқталсақ, тілдік дайындық деңгейіне тоқталған жөн. Мектептегі тілдік пәндер мазмұнының сапасын арттыру, ең алдымен, мемлекеттік білім беру стандарты, оқу жоспары, типтік оқу жоспары сияқты белгілі бір уақыт аралығында және белгілі бір деңгейде меңгерілетін нақты тілдік материал ретінде оқушының меңгеруі қажет күзиреттіліктерді сипаттайтын, сондай-ақ нормативтік құжаттардың мазмұнын біріздендіруге байланысты. Белгілі бір деңгейдегі тілдік дағдылар орта білім беру стандартының тақырыптық жоспарында белгіленген фонетикалық, грамматикалық, лексикалық білімдердің белгілі минимумын қамтиды. Деңгейлерге арналған үлгілік оқу бағдарламалары сөйлеу, жазу, оқу және тыңдау дағдыларына қойылатын талаптарды қамтиды. Деңгейден деңгейге дейін «қарапайымнан күрделіге» схемасы бойынша білімнің үздіксіздігі, сабақтастығы және өартуы сақталуы қажет. Сондықтан жалпы білім беретін мектептер тілдік білімнің сабақтас мазмұнын үйлесімді қалыптастыру үшін стандарт талаптарын мұқият қайта қарау қажеттілі бар.

Назар аударуды қажет ететін екінші параметр - ұсынылған апталық оқу жүктемесі, яғни, заманауи технологияларға, принциптер мен тәсілдерге сәйкес тілдерді оқытудың тиімді әдістері кешенін жоспарлау және жүйелеу мәселелері. Елорданың 14 мектебінде енгізілген лингвистикалық оқу жүктемесін жоспарлау нұсқаларына эмпирикалық бақылау жасау мақсатында түпнұсқалық материалдар жинағы жүргізілді, олардың талдауы төменде келтірілген.

Мектептерде жүргізілген бақылау және сабақтарға қатысу мынаны анықтады:

1) қазақ мектептері (6) іріктеудің 43%-ын, қазақ және орыс тілдерінде оқытатын аралас мектептер (8) басымды құрайды, яғни, 57%;

2) аралас мектептердегі оқушылар саны 18115 оқушыны құрайды; қазақ мектептерінде – 14112;

3) қазақ тілі мұғалімдерінің саны– 225, орыс тілі – 115, ағылшын тілі – 188, неміс тілі – 2;

4) мектептердің 50 пайызында қазақ тілінің көлемі 1-4 сыныптарда 4 сағат, 5-9 сыныптарда 3 сағат, 10-11 сыныптарда 2 сағат, орыс тілі тиісінше 2/3/2, ағылшын тілі - 2/3/3 ; мектептердің қалған жартысында көлемі әртүрлі: қазақ тілі – 4/3/1, орыс тілі – 2/3/2, ағылшын тілі – 2/3/2; қазақ - 4/3/2, орыс 3/3/2, ағылшын - 2/5/2; қазақ - 4/2/2, орыс - 3/3/1, ағылшын - 2/3/3; қазақ тілі – 4/2/2, орыс – 3/3/1, ағылшын тілі – 5/4/4; Қазақ 4/3/1, орыс - 2/3/2, ағылшын - 2/3/2. Құбылыс қазақ тілінің көлемінің азайып, ағылшын тілі сағатының көбеюіне әкеліп соқтыратынын аңғару қиын емес. Орыс тілі деңгейлер бойынша сағат санының қозғалысымен ғана бір көлемде қалады;

5) кейбір мектептерде гимназия компоненті қосымша пән ретінде пайдаланылады, негізінен ағылшын тілінде, тек бір мектепте ғана қазақ тілінде

Эссе жазу (1), Тілдік біліктер (1), Практикалық қазақ тілі (1) Әдебиет тарихы (1), Абайтану (1), Көркем шығарманы талдау (1) секілді пәндер енгізілген.

Осылайша, бұл тәжірибелік талдау студенттердің тілдік құзыреттіліктерін қалыптастыру нәтижелеріне әсер ететін тілдік пәндерді жоспарлаудың әртүрлі тәсілдері бар екенін көрсетеді. Мемлекеттік бағдарламаларда белгіленген мемлекеттік тілді білудің үстемдігімен толыққанды үштілділік мақсаттарына жету үшін білім беруді басқарудың тетігі қажет, ол жоспарлау мен білім берудің негізгі мазмұнын бірыңғай деңгейге жеткізудің орталықтандырылған тәсілінде көрсетілетін болады. Сонымен қатар деңгейлік білім беруде бірізділік пен сабақтастық принциптерін сақтау қажет, олай болмаған жағдайда оқу уақытының жоғалуы және бір материалды бірнеше мәрте қайталау пәнге деген қызығушылықтың төмендеуіне және оқудың ынтасының төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Осылайша, мектептердің жартысында қазақ, орыс және ағылшын тілдерін оқытуға бірдей сағаттар бөлінген. Сонымен қатар, мектептің гимназия құрамдас бөліктері өз қалауы бойынша реттеліп, қосымша пәндердің немесе факультативтік сабақтардың есебінен орыс және ағылшын тілдеріне, бір мектепте – қазақ тіліне көңіл бөлу айқын көрінеді.

Екінші параметрдің абсолютті маңызы бар, өйткені ол тілдерді оқыту әдістемесін білдіреді. Өңгіме тілдерді оқытудың әдістері мен тәсілдері туралы болмақ. Бүгінгі таңда тілдерді оқыту барысында белсенді түрде қолданылатын әдістер көп. Басыңқы тұжырымдама коммуникативті құзыреттілікке оқыту, яғни білім деңгейіне сәйкес сөйлеу дағдысын меңгеру болып табылады. Сондықтан бастапқы кезеңдегі белсенді әдістерге ойын, ойын, топтық жұмыс, ән айту, тақпақтар, қайталаулар, тақырыптық өрнектер, нақыл сөздер мен мақал-мәтелдерді оқу жатады.

Дегенмен, осы жағдайда грамматика, айтылым дағдылары, жазу, оқу және тыңдауды дамыту бойынша интерактивті жұмыстар тоқтатылмайды. Сөйлеу әрекетінің әр түрінің өзіндік тиімді техникасы болады. Жеке дағдыларды дамытуға бағытталған тиімді әдістер кешенін қолданған жөн. Жетілдірілген деңгейдегі танымал заманауи әдістердің ішінде тіл үйрену, өз бетінше жұмыс істеу және іздену дағдыларын меңгеру үшін миға шабуыл, драмалық педагогикалық әдістер, жобалар, сыни тұрғыдан ойлау жаттығулары, «қарлы кесек» есте сақтау әдістері және т.б. Бұл тұтас және мақсатты тілдік тұлғаның қалыптасуының кепілі болып табылады.

Үшінші параметр тіл үйренуге жақсы ресурстық қолдау көрсетумен ерекшеленеді. Оқу процесін мультимедиялық оқулықтар, барлық түрдегі сөздіктер (аударылған екі тілді, түсіндірме біртүлді, иллюстрациялы), оқу-әдістемелік кешен және пәннің оқу жоспары, лицензияланған бағдарламалар, платформалар, қосымшалар қамтитын заманауи оқу-әдістемелік әдебиеттермен және т.б. жабдықтау маңызды.

Бүгінгі таңда мектептерде заманауи кітапхана қорлары, аудио-бейне материалдар жинағымен жабдықталған жаңа оқулықтар, мұғалімдерге арналған әдістемелік нұсқаулар, жаттығу дәптері болуы керек. Қазақ, орыс, ағылшын тілдеріндегі оқулықтар бүгінгі таңда ұлттық мазмұнды құрайтын, пән арқылы әсемдік сезімін дамытатын, мазмұнды және танымдық сипатта болуы тиіс. Бүгінгі оқулық – көптеген оқу жаттығуларын, қызықты мазмұндағы мақсатты және тақырыптық мәтіндерді біріктіретін, сонымен қатар салыстырмалы дағдыларды дамытуға бағытталған жан-жақты тілдік материал. Техникалық және коммуникациялық прогресс жағдайында тілдерді оқытуға арналған компьютерлік технологиялар, арнайы бағдарламалар мен тесттер, сондай-ақ онлайн платформалар мен теледидар сабақтары маңызды болып саналады.

Келесі параметр материалдық ресурстарға жатады және техникалық құралдармен байланысты, оларсыз тілдерді қанағаттанарлықтай зерттеу бүгінгі күні мүмкін емес. Сондықтан лингвистикалық білім берудің материалдық-техникалық жабдықталуының маңызы ерекше. Бұл лингафондық сабақтар, аудиожазбалар, бейне кабинеттер, компьютерлік сыныптар болуы тиіс. Сабақта презентация сабақтары өткізілсе, слайдтар көрсетілсе, аудиожазбалар ойнатылса сабақ тиімді болады. Ол үшін бүгінде орта білім беру жүйесінде қалыпты жағдайға айналған мультимедиялық құрылғылар, интерактивті тақталар қажет. Олар тілдерді үйрену үшін де өте қажет.

Соңғы параметр Қазақстандағы үштілді білім беруді дамытудың құрамдас бөлігі болып табылады. Тілдік тұлғаны тәрбиелеудегі табыстың ең маңызды критерийі – мұғалім. Сондықтан мектеп бағдарламасының пәндері бойынша шет тілі мен қос тілдік білім беруді сапалы енгізуді қамтамасыз етуге дайын, критериалдық бағалау жүйесін меңгерген, мемлекеттік тілді оқу және сабақтан тыс жұмыс процесінде белсенді қолдана алатын тілдік және тілдік емес пәндер мұғалімдерін кәсіби даярлаудың сапасын арттыру тұжырымдамалық кілт болып табылады.

Кез келген реформада мектепте мұғалімнің орны таптырмас. Байланыс сабақтары студенттердің тілдерді меңгеру ынтасының пайда болуының басты негізіне айналады. Балаларын мектепке жіберіп жатқан ата-аналардың көбі ұстазды таңдауы ғажап емес. Жақсы тіл мұғалімі – мектептің оқушыны тілге үйретудегі табысының кепілі. Бұл сөзіміз аксиоматикалық болып табылады және ешқандай арнайы дәлелдеуді қажет етпейді. Ел бойынша мысалдар жеткілікті. Бүгінгі таңда елімізде ұстаз мәртебесін көтеру бағытында көптеген істер атқарылуда. Мәселен, 2019 жылы қазақстандықтар мұғалімнің құқықтарын, әлеуметтік кепілдіктерін, міндеттері мен жауапкершілігін белгілейтін «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (27.12.2019 ж., № 293-VI ҚРЗ) қабылданды. Бұл құжат мұғалімнің қоғамдағы жоғары орнын бекітті, сонымен бірге, ол өзінің кәсіби шеберлігі үшін жауапкершілік алады.

Бірақ әлі де мектептерде тіл мамандары тапшы. Оларды арнайы педагогикалық университеттер, университеттер мен институттар дайындайды. Бұл шешімін табуды қажет ететін жеке тақырып.

Осылайша, қорытынды ретінде келесі тұжырымдарды жасауға болады:

1. Қазақстанның орта білім беру жүйесінде білім берудің үштілді моделін енгізудің белгілі тәжірибесі қалыптасқан. Қазіргі таңда ол білім алушыларды мемлекеттік тіл мен ұлттық, жалпыадамзаттық құндылықтармен таныстыру жағынан табысты болып келеді;

2. Іске асырылған модель өңірлер бойынша біршама біркелкі емес, бұл демографиялық көрініспен және қандай да бір этностардың аумақта ықшам тұруымен түсіндіріледі.

3. Қазақ тілінде оқытатын мектептерді тұрақты және біркелкі бөлу үшін аралас мектептерде қазақ тілін насихаттаудың жол картасын әзірлеу талап етіледі;

4. Көптілді мекемелердегі оқу үдерісін ғылыми және оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді дамыту қажеттілігі атап өтіледі (мысалы, әртүрлі типтегі мектептер үшін филология пәндері бойынша оқу-әдістемелік кешендерді әзірлеу);

5. Конкурстық негізде тілді үйренуге деген ынтасын арттыру мақсатында көптілді мектеп оқушыларының олимпиадалық қозғалысының схемаларын әзірлеген жөн;

6. Лингвист мұғалімдердің кәсіби білімін арттыру және көптілді мектептер мен мектепке дейінгі білім беру ұйымдары үшін педагогикалық кадрлардың тапшылығын толтыру мақсатында мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламаларын әзірлеу (ана тілін/шетел тілін меңгерген пән мұғалімдерін даярлау; біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру және қосымша білім беру жүйесінде кәсіптік қайта даярлау);

7. Педагогтардың кәсіптік дағдыларын бекіту және теориялық дайындығын тексеру мақсатында жалпы білім беретін мектептердің және орта оқу орындарының (колледждердің) базасында бакалавриатты бітіргеннен кейін университеттің бітірушілер кафедрасының жетекшілігімен және басшылығымен жүзеге асырылатын «Педагогикалық білім» бағыты бойынша бітірушілерді жоғары оқу орнынан кейінгі бастапқы мамандандыру түріндегі бір жылдық міндетті практикадан өтуді көздейтін **педагогикалық интернаттура** енгізу;

7. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің назарын мамандықтар классификаторына көптілді мектептер үшін «Көптілді мектептер үшін тіл және әдебиет пәні мұғалімі» бағытын енгізу және бакалаврларды дайындау тәртібін анықтау қажеттілігіне аудару;

8. Интернет-ресурстардың ақпараттық мазмұны мен көптілді мектептердің оқушылары мен мұғалімдерін ақпараттық-әдістемелік қамтамасыз ету деңгейін арттыру мақсатында «Қазақстанның көпэтносты

кеңістігінде үш тілде білім беру» білім беру порталын құру перспективасын қарастырған жөн;

9. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігіне РОӘК ОӘБ арқылы жалпы білім беру стандарттарына сәйкес және орта білім және оқытудың негізгі тілін ескере отырып деңгейлер мен тілдер бойынша оқу жүктемесін орталықтандырып бөлу мақсатында тілдік пәндерді жоспарлауға басшылықты жүзеге асыру ұсынылсын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Михалева Е.А. Языковое образование как составляющая экономического капитала личности на современном рынке труда // Фундаментальные исследования. – 2008. – № 7 – стр. 100-102
2. Гутарева Н.Ю. Языковое образование и пути его развития в России // Филологические науки. Вопросы теории и практики, № 1 (5) 2010, часть 1.-С.112-114
3. Berndt Tesch u.a. Bildungsstandards aktuell: Englisch/Französisch in der Sekundarstufe II.-Braunschweig: Westermann Gruppe, 2017-338 S.
4. Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. – № 33(25278). – 2007.
5. Алтынбекова О.Б. Реализация государственной программы развития языков в сфере школьного образования Казахстана// <https://articlekz.com/article/22779>
6. <https://ru.sputnik.kz/education/20190227/9461563/Nazarbayev-russkiy-yazyk-trehyazychiye.html>
7. <https://newtimes.kz/obshchestvo/127105-informatsiiu-ob-obuchenii-tolko-na-kazakhskom-iazyke-s-2023-goda-oprovergli-v-mon>
8. Султанбеков Ж. История национальных культурных центров южных регионов Казахстана (1991-2008 гг.).-Авт.канд. дисс.- do.gendocs.ru/docs/index-169724.html
9. Дятленко П. Языковая политика в Центральной Азии – ресурс развития или политическая игра? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.centrasia.ru
10. <https://ru.sputnik.kz/education/20210607/17266351/kazakhstan-russkie-shkoly.html>
9. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы // edu.gov.kz
10. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2021-2025 годы // edu.gov.kz

КАК ОБНОВЛЯТЬ СОДЕРЖАНИЕ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ

*Булатбаева К.Н.,
доктор педагогических наук,
главный научный сотрудник
Национальной академии образования
имени Ы.Алтынсарина*